

MUZEUL ZAMBACCIAN

... L-AM CUNOSCUȚ PE MARELE COLECȚIONAR DE ARTĂ

Romeo HAGIAC

Era în anul 1948. Mă găseam în București, într-o perioadă foarte grea de după război: lipsuri, arestări, procese politice, etc. Cu câteva luni fusesem înlăturat din cadrele Marinei, admirator al Marinei engleze și simpatizant al partidelor politice. Pe atunci, cu astfel de calificative la dosar, era greu de găsit un serviciu, mai ales că, în afara meseriei de ofițer de Marină, nu aveam altă pregătire.

Șansa mea a fost o rudă, Adina Condurachi (sora academicianului Emil Condurachi), să fie custode la muzeul ce adăpostea colecția de artă donată cu un an înainte statului român, de către marele colecționar Krikor H. Zambaccian. Tocmai atunci se căuta pe cineva pentru postul de secretar. Cu sprijinul Adinei Condurachi am fost prezentat directorului muzeului Krikor H. Zambaccian. Principala sa condiție pentru angajare era ca persoana respectivă, pe lângă alte calități, să nu aibă o legătură cu domeniul artelor plastice, cerință pe care eu o îndeplineam. Astfel, în septembrie 1948, am fost angajat ca secretar al muzeului. Aveam 26 de ani. În afară de treburile administrative, principala sarcină a mea a fost contribuția la inventarierea prețioasei colecții, recent donate de ilustrul colecționar, o operă migăloasă ce presupunea studierea și descrierea tehnicii folosite, autorul, dimensiuni, etc. Toate datele erau transcrise în date și în registrele de inventar ale tuturor tablourilor și obiectelor din patrimoniul muzeului.

În acest fel, mi-au trecut prin mâini toate tablourile, desenele și mobilierul din colecția lui Zambaccian.

Acea perioadă a fost pentru mine o adevărată școală ce mi-a deschis o lume pe o care cunoșteam prea puțin, o lume de vis la care nu am renunțat niciodată. La aceasta a contribuit și lectura cărților de specialitate din biblioteca muzeului, donată odată cu colecția de artă. De la început am fost impresionat de personalitatea ilustrului colecționar și critic de artă, pasiunea cu care se implica în tot ceea ce însemna artele plastice în acea vreme, dragoste de frumos, generozitate față de artiști, spiritul critic și simțul extraordinar de a distinge și alege. Pentru colecția sa, cerea ceea ce era cel mai valoros din punct de vedere artistic. Cred că sunt puține colecții ca aceasta, în care toate obiectele de artă să fie de primă calitate, indiferent de autor.

În răstimpul în care am fost secretarul muzeului, am avut șansa de a asista la adevărate colecții de artă cu participarea iluștrilor măștrii în pictură: Palady, Iser, Ciucurencu, Baba și alții. Era o revărsare de spirit extraordinară, o încântare să îi ascuți, de la verva ironică și boemă a lui Pallady, la seriozitatea lui Ciucurencu, sau la bonomia lui Iser.

Pe ultimul îl vedeam cel mai des, deoarece, în acel an 1949, picta portretul lui Zambaccian în sala mare de la parterul muzeului, lângă biroul în care lucram și eu. Aranjamentul era în

măsură să îl prindă pe colecționar cât mai mult timp pentru pozat.

De altfel mulți pictori l-sau imortalizat pe „Zambaccu” în portrete, în afară de Iser, de care am pomenit, au mai fost: Petrașcu, Ciucurencu, Baba și Pallady. Acesta din urmă m-a impresionat cel mai mult. Îl țin bine minte: înalt, zvelt, elegant în costumele sale originale și faimoasa sa pălărie turtită, afișa în permanență o frondă față de societate și de colegii de breaslă, exprimate în fraze lapidare, presărate de aforisme într-o franceză fără cusur.

Regret că nu am păstrat, în copie, însemnările pe care mi le solicita Zambaccian, are cuprindeau cele mai interesante subiecte în colocviile de seară și la care luam parte. Unele dintre acestea le-a folosit în cartea sa „Însemnările unui amator de artă”.

De curând fusese primit ca membru corespondent al Academiei Române. Onora această recunoaștere a calităților și activității sale pe tărâmul artistic, de colecționar generos, de critic și de Mecena prin conferințe, articole și pagini memoriale. Și erau diverse – de la „coloare” și formă, la prelegeri despre marii artiști contemporani pe care îi cunoscuse, mai ales cei din București și cei de la Paris. Nu era numai un erudit, era și un pasionat și fiecare expunere era o profesiune de credință.

În afară de conducerea muzeului, pe care o păstrase prin actul de donație, K. H. Zambaccian preluase și direcția magazinului „Romarta”, recent înființat, conceput inițial pentru comercializarea obiectelor de artă. Magazinul era amenajat pe Calea Victoriei, în locul fostei bodegi „Dragomir Niculescu”.

Prin profilul magazinului, colecționarului îi treceau prin mână, spre expertizare și evaluare, obiectele de artă oferite pentru achiziție de diversele persoane particulare.

Dacă printre acestea apărea vre o piesă interesantă, cu calități artistice

deosebite, o ducea acasă, la muzeu, pentru a o „gusta”. Practic, așeza obiectul proiectat pe peretele alb, fără ferestre, din dormitorul de la etaj, mobilat numai cu un pat dublu, o noptieră și un aparat de radio. În acest decor auster, Zambaccian îl privea câteva zile, după care îl expertiza și evalua și, dacă îl interesa, îl achiziționa. La fel proceda și cu alte oferte.

În acest mod colecționarul selecționa cu grijă, cu un simț extraordinar, tot ce era frumos și valoros și cumpăra obiectul, fără a fi influențat de personalitatea artistului.

Cu toate că fusese un bogat industriaș și a cheltuit o avere pentru colecția sa, K. H. Zambaccian era foarte cumpătat și econom. Locuia la etajul muzeului, întregul menaj făcându-l cei doi îngrijitori ai muzeului, o pereche de maghiari ardeleni plătiți de la buget. Masa pe care o servea împreună cu soția era frugală. Uneori luau masa în sufragerie – sala din muzeu în care pe perete erau expuse tablourile lui Luchian.

Nu țin minte să fi avut musafiri la dejun sau la cină. Față de noi, Adina Condurachi și cu mine, singurii funcționari ai muzeului, directorul K. H. Zambaccian avea o atitudine deosebit de caldă, niciodată nu a ridicat glasul la noi, sau să ne facă vreo observație. La rândul nostru, eram fascinați de personalitatea sa. Curând după angajare, am îndrăgit muzeul, tablourile expuse, am citit și m-am instruit suficient ca să fiu un bun ghid și să fiu apreciat de directorul nostru.

Din păcate, la 1 martie 1949, am fost concediat, postul fiind suprimat. Deoarece câștigasem experiență și aveam excelente referințe de la ilustrul K. H. Zambaccian, am fost rechemat după câteva luni la minister și angajat la 9 octombrie 1949 ca secretar la Muzeul de Artă și Arheologie de la Șosea (fost Muzeul Național „Regele

Carol I”), devenit ulterior Muzeul de Artă Populară a RSR, azi Muzeul Țăranului Român.

Am lucrat la acest muzeu timp de 13 ani ca secretar și apoi contabil șef (eram licențiat al Academiei Comerciale), până în anul 1961 când, luând o diplomă de inginer, am părăsit definitiv domeniul artelor.

Pentru mine întâlnirea cu K. H. Zambaccian a fost un punct de răscruce al vieții mele, căci mi-a descoperit o lume de frumos și înălțare sufletească, pe care o retrăiesc și acum.

În călătoriile mele prin Europa, nu a fost muzeu în care să nu intru căutându-i, în primul rând, pe impresionisti, cei pe care academicianul K. H. Zambaccian m-a învățat să înțeleg și să-i iubesc.

Am trăit în anii dictaturii comuniste drama desființării muzeului și risipirea colecției și a cărților din bibliotecă, dar am trăit și bucuria când, după evenimentele din decembrie 1989, muzeul a fost redeschis, păstrându-se viziunea marelui Colectionar.